

Trädgårdsblogg 30.10.2026

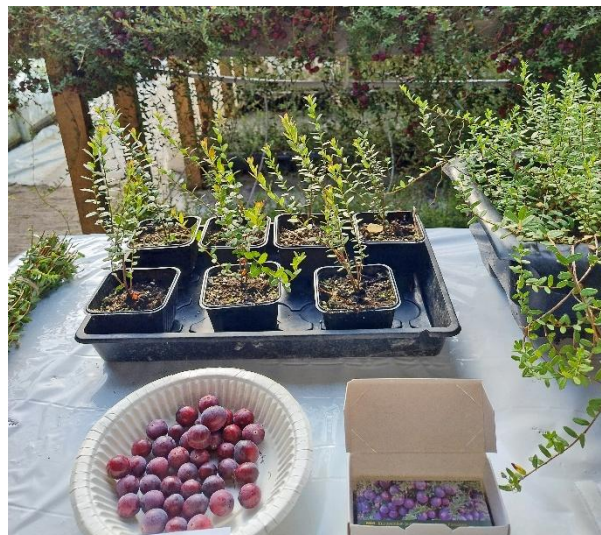
Hanna Skogster

Sakkunnig inom trädgårdsproduktion

Svenska lantbrukssällskapens förbund

Skulle tranbärsprodukter kunna göras av inhemska bär?

*Det inhemska utbudet av tranbär motsvarar inte efterfrågan vilket gör att livsmedelsindustrin köper största delen av de tranbär den behöver från utlandet. De tranbärsprodukter som säljs i butiker – safter, sylter och torkade bär – tillverkas oftast av amerikanskt tranbär (*Vaccinium macrocarpon*).*

Tranbär som odlats på Kuoppamäen puutarha i Nastola, Lahtis. FOTO: Hanna Skogster

Den snygga amerikanska kusinen

Det amerikanska tranbäret är släkt med tranbär och dvärgtranbär (*V. oxycoccos* och *V. microcarpum*) som växer på finska myrar, men är betydligt större. Arten växer vilt i de norra delarna av USA och Kanada på sura torvmarker. Växten är en städsegrön dvärgbuske som bildar långa, nästan två meter långa revor. Från revorna skjuter 6–10 cm långa, upprättväxande skott upp och på skotten utvecklas det ljusrosa, näpna blommor och senare röda bär stora som vindruvor.

Superfood när den är som bäst

Det amerikanska tranbäret är mildare i smaken än de inhemska tranbären och bären är krispiga som äpplen när man biter i dem. Bären innehåller rikligt med hälsofrämjande fenoliska föreningar såsom antocyaniner som motverkar låggradiga inflammationer. Tranbär är också känt för att förebygga urinvägsinfektioner. Dessutom innehåller amerikanska tranbär mycket C-vitamin och andra vitaminer, såsom K-vitamin. Färska bär håller sig i flera månader i kylskåpstemperatur.

Odling i Nordamerika

I USA och Kanada odlas tranbär på stora, sura fält som omges av dammar och diken. Skörden görs genom att översvämna fälten och köra igenom dem med maskiner som lösgör bären. Tack vare luftfickorna flyter bären upp till vattenytan där de lätt kan samlas in med stora bommar. Skörden börjar i slutet av september och fortsätter ofta till början av november. Vatten används också för vinterskydd. När fälten täcks med vatten bildas ett istäcke som förhindrar att växterna fryser. Det amerikanska tranbäret kräver en lång växtsäsong, vilket gör

att Finlands förhållanden åtminstone tills vidare inte är gynnsamma för odling på friland även om värmsummorna har ökat i takt med klimatförändringen.

Tunnelodling förlänger växtsäsongen

Vid Helsingfors universitet har man i över tio år undersökt möjligheterna till professionell odling av amerikanskt tranbär – i Finland även känt som trädgårdstranbär. Skördens mognad på friland är osäker och därför har forskningen fokuserat på tunnelodling. Bärkvaliteten är dessutom också bättre i tunnel än på friland.

I det pågående KarpaloInnovaatio-projektet (2025–2027) som genomförs av Helsingfors universitet och ProAgria Etelä-Suomi, utvecklas odling i tunnel på ett begränsat substrat med hjälp av table top-metoden. Försöken har också tagit steget ut till praktiska trädgårdsodlingar.

Erfarenheter från Kuoppamäen puutarha

Kuoppamäen puutarha har testat tunnelodling av trädgårdstranbär i ett par år. Växten förökas lätt med revsticklingar och trivs i sur skogsplantstörv. Tranbäret har visat sig vara lättskött: man har endast observerat få skadeinsekter, främst bladlöss och enstaka fjärilslarver. Bladlöss har bekämpats biologiskt med parasitsteklar. Inga växtsjukdomar har förekommit och ogräshanteringen är enkel i det begränsade substratet. På våren sprids långsamverkande Osmocote-multinäring på substratets yta. Bevattningen sker med droppbevattning och som myrväxt behöver tranbäret rikligt med vatten. På Kuoppamäen puutarha har man utvecklat ett solenergidrivet bevattningssystem där vatten och näring cirkuleras. Revorna klipps ner till cirka 20 cm vilket främjar bildningen av upprätta, bärproducerande skott och underlättar skörden.

Vinterskydd kräver noggrannhet

Inför vintern sänks odlingskärnen från borden ner till marken och tunnelns plasttäckning öppnas så att snön kan skydda växterna. Vårvintern är en kritisk period: solen värmer, men rotsystemet i krukorna är fortfarande fruset, vilket gör växten känslig för skador. På Kuoppamäen puutarha skyddas växterna mot vårsolen med ett luftigt placerat skuggnät som inte trycker ner de upprätta skotten.

Forskningen fortsätter

Tranbärets bästa skördeår börjar när plantan är omkring tre år gammal. När beståndet blir tätare försvåras spridningen av gödsel och man vet ännu inte hur ofta växtbeståndet borde förnyas. Forskningen om tunnelodling av trädgårds-tranbär fortsätter vid Helsingfors universitet. Man undersöker bland annat optimal gödsling, beskärning i bordodling, mykorrhizas betydelse samt hur olika vinterskydd fungerar.

